

Hadiyth Ya 91 Aliyehifadhi Qur-aan Anatukuzwa Duniani Na Aakhirah

عن جابر (رضي الله عنه) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتَلَى أَحَدٍ يَعْنِي فِي الْقَبْرِ، ثُمَّ يَقُولُ: ((أَيُّهُمَا أَكْثَرُ أَخْذًا لِلْقُرْآنِ)) فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ — رواه البخاري

Imepokelewa kutoka kwa Jaabir (رضي الله عنه) kwamba Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) alikuwa akiwajumuisha kaburini watu wawiliwawili katika Mashahidi wa vita vya Uhud, kisha akiuliza: **((Ni yupi kati yao aliyebeba [aliyehifadhi] Qur-aan zaidi?))** Anapoashiriwa mmojawapo humtanguliza katika mawandani.¹

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Utukufu wa hali ya juu wa Qur-aan kwani ni maneno ya Muumba wa kila kitu.
2. Wahyi wa Qur-aan umeitwa Ruwh (roho), ni kama kumpa mtu uhai wa moyo [Ash-Shuwraa 42: 52]. Vile vile Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿أَوْ مَنْ كَانَ مَيِّتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ

لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٢﴾﴾

((Je, aliye kuwa maiti kisha Tukamhuisha na tukamjaalia nuru [aliye kafiri akasilimu] kwa [Nuru] hiyo hutembea mbele za watu, atakuwa sawa na yule ambaye hali yake yuko gizani asiyeweza kutoka humo? Namna hivi wamepambiwa makafiri waliyokuwa wakiyatenda)).²

3. Qur-aan humtoa mtu katika kiza cha upotofu na kumuingiza katika Nuru ya Hidaaya [Ibraahiym 14: 1, Al-Maaidah 5: 16, Al-Hadiyd 57: 9, Atw-Twalaq 65: 11].
4. Qur-aan imejumuisha kila jambo, na ufumbuzi wa kila tatizo: [An-Nahl 16: 89, Al-An'aam 6: 38].

¹ Al-Bukhaariy.

² Al-An'aam (6: 122).

5. Kila binaadamu; Muislamu au kafiri anaihitaji Qur-aan kwani ni poza ya vifua dhidi ya shirki, kufu, unafiki, uasi, uhasidi na kila aina ya maradhi ya moyo yaliyotajwa katika Qur-aan na Sunnah. Bali ni hazina bora ya kila kitu kuliko hazina zinazotafutwa na kupendwa na watu:

﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ

لِّلْمُؤْمِنِينَ ۝ قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ۝﴾

((Enyi watu! Yamekujieni mawaidha kutoka kwa Mola wenu, na poza ya yaliyomo vifuani, na uongofu, na Rahma kwa wanaoamini. Sema: "Kwa Fadhila za Allaah na Rahma Yake" Basi na wafurahi kwa hayo. Haya ni bora kuliko hivyo wanavyovikusanya)).³

6. Fadhila tele kwa aliyehifadhi Qur-aan; huzipata duniani kabla ya Aakhirah. Duniani kwa kupewa uimamu katika Swalah [Hadiyth: Kutoka kwa Abu Mas'ud Al-Answariyy kwamba Mtume (صلى الله عليه) amesema: **((Awaswalishe watu yule mwenye kujua kusoma zaidi Kitabu cha Allaah na wakiwa katika kusoma wako sawa, basi mwenye ujuzi zaidi wa Sunnah, na wakiwa kwenye Sunnah wako sawa, basi aliyetangulia hijrah, na wakiwa katika hijrah wako sawa, basi mkubwa wao kwa umri, wala asiswalishe mtu katika nyumba yake wala katika mamlaka yake wala asikae kwa heshima yake isipokuwa kwa ruhusa yake)).¹ Pia anapoifundisha huwa ni mbora kabisa ya watu; Hadiyth: **((Mbora wenu anayejifunza Qur-aan akaifunza)).⁴ Hupewa uongozi katika vituo vya Dini, hufadhilishwa katika kuoa, hupendwa na watu: [Hadiyth: **((Allaah Atawanyanyua baadhi ya watu kwa kitabu hiki [Qur-aan] na Atawadhalilisha wengine kwa kitabu hiki)).⁵ Pia atahifadhiwa na fitna za Masiyud-Dajjaal kwa kuhifadhi Aayah za mwanzo za Suratul-Kahf.⁶******

7. Fadhila za Aakhirah ni nyingi zaidi ya kwanza iliyotajwa katika Hadiyth kwamba anaanza maisha yake ya Aakhirah kwa kufadhilishwa anapoingizwa kaburini. Fadhila nyinginezo; itamuomba shafa'ah, atavalishwa taji na Malaika, na kuu zaidi atapata Radhi za Allaah [Hadiyth: **((Qur-aan itakuja siku ya Qiyaamah na itasema, Ee Mola, Mpambe [Mwenye kuhifadhi Qur-aan] kisha atavalishwa taji, kisha [Qur-aan] itasema Ee Mola, muongezee, kisha**

³ Yuwnus (10: 57-58).

⁴ Al-Bukhaariy, Muslim, At-Tirmidhiy, An-Nasaaiy, Abu Daawud, Ahmad.

⁵ Muslim Ibn Maajah, Ahmad.

⁶ Muslim.

huyo mtu atavishwa nguo ya heshima, kisha itasema: Ee Mola Ridhika naye, Allaah, Ataridhika naye...)).⁷ Fadhila kuu anayoipata duniani na Aakhirah ni kwamba anakuwa ni mtu wa karibu anayependwa na Allaah (سبحانه وتعالى): [Hadiyth: ((Allaah Anao watu wa aina mbili Anaowapenda katika watu)). Wakamuuliza, ee Mjumbe wa Allaah, ni nani hao? Akasema: ((Hao ni watu wa Qur-aan na ni watu wa Allaah Awapendao))].⁸ Pia hupandishwa Daraja Peponi. [Hadiyth: ((Huambiwa rafiki wa Qur-aan [Aliyeiandama Qur-aan] soma na panda [juu katika daraja za Pepo] na uisome kwa 'Tartiyi' [kufuata hukmu zake] kama ulivyokuwa ukiisoma ulipokuwa duniani, kwani makazi yako ni pale utakapofika katika Aayah ya mwisho utakayoisoma))].⁹ Pia kwa kuhifadhi Suratul-Baqarah na Suratul-'Imraan zitakuwa ni kivuli chake Siku ya Qiyaamah.¹⁰

8. Jamii isisitize mafunzo ya Qur-aan kwa watoto na watu wazima, yakiwemo kuifundisha usomaji wake kwa Tajwiyd (hukmu zake), kuihifadhi, kufundisha lugha ya Kiarabu ili kuifahamu tafsir yake. Mafunzo haya yapewe umuhimu sawa kuliko yanavyopewa umuhimu wa masomo ya ksekula, kwani haya ndiyo yatakayomfaa mtu duniani na Aakhirah.

9. Rejea Hadiyth namba 81.

⁷ At-Tirmidhy na Al-Haakim.

⁸ Ahmad, Ibn Maajah.

⁹ At-Tirmidhiy, Abu Daawuwd, Ibn Maajah, Ahmad.

¹⁰ Muslim.

Hadiyth Ya 92
Makatazo ya Kuapa Pasi Na Allaah, Kujiua, Kutekeleza Nadhiri Kwa kitu
Asichokimiliki, Kumlaani Muumin

عن أبي زيد بن ثابت بن الضحاك الأنصاري (رضي الله عنه) وهو من أهل بيعة الرضوان، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ((مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ بِمِلَّةٍ غَيْرِ الْإِسْلَامِ كَاذِبًا مُتَعَمِّدًا فَهُوَ كَمَا قَالَ، وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِشَيْءٍ عَذَّبَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَيْسَ عَلَى رَجُلٍ نَذْرٌ فِي شَيْءٍ لَا يَمْلِكُهُ، وَلَعْنُ الْمُؤْمِنِ كَقَتْلِهِ)) متفق عليه

Imepokelewa kutoka kwa Abu Zayd bin Thaabit bin Adh-Dhwahaak Al-Answaariy (رضي الله عنه) naye ni katika walioshuhudia Bay'atur Ridhwaan amesema: "Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((**Atakayeapa yamini kwa mila isiyokuwa ya Uislamu kwa uongo na makusudi, basi atakuwa ni kama alivyoapa. Na anayejiua kwa kitu, ataadhibiwa nacho Siku ya Qiyaamah. Wala haimpasi mtu kutekeleza nadhiri ya kitu asichokimiliki. Na kumlaani [kumwapiza] Muumin ni sawa na kumuua**)).¹¹

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Tahadhirisho la kuapa pasi na Allaah (سبحانه وتعالى), kwani ni shirki na kufru [Hadiyth: ((**Atakayeapa pasi na Allaah, atakuwa amekufuru na amemshirikisha Allaah**))].¹²
2. Haramisho la kujiua na tahadharisho la adhabu yake kwamba afanyae hivyo, atakariri kujiua Siku ya Qiyaamah [Hadiyth: ((**Yeyote atakayejitupa kutoka mlimani na kujiua, atatupwa ndani ya moto milele. Atakayekunywa sumu na kujiua, basi atatupwa motoni na huko atakuwa akiinywa hiyo sumu milele. Atakayejiua kwa kipande cha chuma, atatiwa motoni akiwa na kipande hicho cha chuma akijitwanga nacho tumboni kwake humo motoni milele**))].¹³
3. Kutekeleza nadhiri ya kitu asichomiliki mtu ni dhulma na kukhini haki ya mwenyewe.
4. Haramisho la kumlaani (kumwapiza) Muumin kitendo ambacho kimefananishwa na mauaji. Haya ni katika madhambi makubwa. Hii

¹¹ Al-Bukhaariy na Muslim.

¹² Abu Daawuud, At-Tirmidhiy na ameipa daraj a ya Swahiyh Al-Albaaniy.

¹³ Al-Bukhaariy na Muslim.

inadhihirisha kuwa Uislamu unampendelea mtu usalama na amani daima.

5. Kulaani kitu, au wakati au mnyama au mtu kwa ujumla kumekatazwa katika Hadiyth kadhaa, na kwamba laana humrudia mtu mwenyewe ikiwa haistahiki kulaani kitu.
6. Allaah (سبحانه وتعالى) Amelaani watu kadhaa katika Qur-aan; madhalimu, wanaokata undugu [Al-Baqarah 2: 88, 159, 161, Aal-'Imraan 3: 87, Al-Ahzaab 33: 57, Muhammad 47: 23, An-Nisaa 4: 52].

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أُولَٰئِكَ يُعْرَضُونَ عَلَىٰ رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ

هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ ۚ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٨﴾﴾

((Na nani mdhalimu mkubwa kuliko yule amzuliae Allaah uongo? Hao watahudhurishwa mbele ya Mola wao, na mashahidi [Malaika] watasema: “Hao ndio waliomzulia Mola wao uongo”. Tanabahi! Laana ya Allaah iko juu ya madhalimu)).¹⁴

7. Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) amelaani watu kadhaa katika Ahaadiyth. Pia amelaani **((Anayekula ribaa, anayeilipia na anayeandika na anayeishuhudia)).¹⁵**

¹⁴ Huwd (11: 18).

¹⁵ Muslim.

Hadiyth Ya 93

Kumtukana Muislamu Ni Ufasiki Na Kupigana Naye Ni Ukafiri

عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ)) متفق عليه

Imepokelewa kutoka kwa bin Mas'uwad (رضي الله عنه) ambaye amesema: "Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((**Kumtukana Muislamu ni ufasiki, na kupigana naye ni ukafiri**)).¹⁶

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Makatazo ya kutukana, kwani ni kudharauliana, kuvunjiana heshima, hadhi na kusababisha ukhasama baina ya Waislamu [Hadiyth: ((...**Kila Muislamu juu ya Muislamu mwenziwe ni haramu damu yake, mali yake na heshima yake**)).¹⁷ [Rejea Hadiyth namba 22, 87, 88, 89, 94, 126].
2. Uislamu unasisitiza masikilizano na amani baina ya watu, kwani kutukanana na kupigana ni kunyimana haki na kunasababisha ukosefu wa usalama na amani baina ya watu katika jamii.
3. Makatazo ya kupigana na Muislamu, kwani wote ni ndugu, na pindi wanapopigana huwa ni waajib kwa wengine kuwapatanisha.

﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَاقْتُلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ۝ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾

((Na ikiwa makundi mawili katika walioamini yanapigana, basi fanyeni suluhu baina yao, na ikiwa moja la hayo linamdhulumu mwenziwe, basi lipigeni lile linaloonea mpaka lirudie katika amri ya Allaah. Na kama likirudi, basi yapatanisheni baina yao kwa uadilifu, na hukumuni

¹⁶ Al-Bukhaariy na Muslim.

¹⁷ Muslim.

**kwa haki. Hakika Allaah Huwapenda wanaohukumu kwa haki)).
((Hakika Waumini wote ni ndugu, basi patanisheni baina ya ndugu
zenu na Mcheni Allaah [msipuuze jambo la kupatansiha] ili
mrehemewe)).¹⁸**

4. Kupigana na ndugu Muislamu kumefananishwa na ukafiri, hivyo ni onyo linalohusiana na Iymaan ya mtu.

¹⁸ Al-Hujuraat (49: 9-10).

Hadiyth Ya 94

Kuweka Amani Baina Ya Watu Kwa Ulimi Na Kuacha Yaliyoharamishwa

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رضي الله عنهما) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ)) متفق عليه

Imepokelewa kutoka kwa 'Abdullaah in 'Amr (رضي الله عنهما) ambaye amesema: "Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((**Muislamu ni yule anayeweka amani kwa watu** [ambaye Waislamu wenziwe wanasalimika] **kwa ulimi na mkono wake. Na mhamaji [Hijrah] ni yule anayehama Aliyoyakataza Allaah**)).¹⁹

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Uislamu asili yake ni 'amani' na hata maamkizi yetu ni ya amani.
2. Himizo la kuepusha kila maudhi baina ya Waislamu kwa kila njia, kwa maneno maovu, kuumizana au kupigana. [Rejea Hadiyth namba 22, 87, 88, 89, 93, 94, 126].
3. Aayah na Hadiyth nyingi zimetaja yanayohusiana na mambo yaliyoharamishwa na Allaah (سبحانه وتعالى). [Rejea Hadiyth namba 139].

﴿ قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۖ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِمَّا إِمْلَقَ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ ۖ وَلَا تَقْرَبُوا أَلْفَاوِحَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ ۖ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴾

((Sema: "Njooni nikusomeeni Aliyoyaharamisha [na Aliyoyaamrisha] Mola wenu." Ya kwamba: Msimshirikishe na chochote. Na wafanyieni wema wazazi wenu. Wala msiwaue watoto wenu kwa sababu ya umasikini. Sisi Tutakupeni riziki nyingi na wao pia. Wala msikaribie fawaahish [machafu, zinaa, liwati n.k.] yaliyo dhahiri na yaliyo ya siri. Wala msimuue mtu ambaye Allaah Ameharamisha [kuuawa] ila ikiwa [imetokea] haki ya [kuuawa]. Amekuusieni haya kwa matarajio mpate

¹⁹ Al-Bukhaariy na Muslim.

kuyatia akilini)).²⁰ Aayah za maharamisho na maamrisha zinaendelea hadi namba 153.

4. Himizo la kuacha kila aina ya maasi.
5. Kuhama kumelinganishwa na kuacha maasi, kwa vile si jambo jepesi kulitenda, na maasi pia ni jambo gumu, kwani si wepesi kuacha matamania yake mtu na kumwepuka shaytwaan.

²⁰ Al-An'aam (6: 151).

Hadiyih Ya 95
Kuepushwa Moto Na Kuingizwa Peponi Ni Kumwamini Allaah Na
Kuwatendea Watu Analopenda Kutendewa

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رضي الله عنهما) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُزَحَّزَحَ عَنِ النَّارِ وَيَدْخُلَ الْجَنَّةَ فَلْتَأْتِهِ مَنِيَّتُهُ وَهُوَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَالْيَأْتِ إِلَى النَّاسِ مَا يُحِبُّ أَنْ يُؤْتَى إِلَيْهِ)) مسلم

Imepokelewa kutoka kwa 'Abdullaah bin 'Amr (رضي الله عنهما) ambaye amesema: Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((**Anayependa aepushwe na moto na aingizwe Peponi, basi afanye hima mauti yake yamfikie ilihali anamwamini Allaah na Siku ya Mwisho, na awatendee watu analopenda kutendewa**)).²¹

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Uislamu umefunza kila jambo la kumwepusha mtu moto na la kumwingiza Peponi.
2. Hatima ya binaadamu ni ima Pepo au moto, na anayefaulu ni yule mwenye kuingia Peponi. [Huwad 11: 105-108, Ash-Shuwwara 42: 7].

﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أَجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَنْ زُحَّزَحَ عَنِ النَّارِ وَأَدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ﴾

((Kila nafsi itaonja mauti. Na hakika mtalipwa kikamilifu ujira wenu Siku ya Qiyaamah. Basi atakayewekwa mbali na Moto na akaingizwa Jannah [Peponi], kwa yakini amefuzu. Na maisha ya dunia si lolote ila ni starehe ya udanganyifu)).²²

3. Himizo la kutenda 'amali njema na kudumisha hadi yamfikie mauti na hivyo ni kudiriki *husnul-khaatimah* (mwisho mwema).
4. Thibitisho la kauli ya Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) ((**atakuwa maneno yake ya mwisho ni Laa ilaaha illa Allaah ataingia Peponi**)).²³

²¹ Muslim.

²² Aal-'Imraan (3: 185).

²³ Abu Daawuud, Ahmad.

5. Mapendekezo/Himizo la kutendelea wema baina ya Waislamu na kupendelea kheri [Rejea Hadiyih namba 21].
6. Sababu za kujiepusha na moto na kuingia Peponi ni nyepesi kabisa mtu kuzidiriki akiazimia.

Hadiyith Ya 96
Haifai Kubughudhiana, Kuhusudiana, Kuendean Kinyume, Kukatana Na
Kukhasimiana Kwa Zaidi Ya Siku Tatu

عَنْ أَنَسٍ (رضي الله عنه) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((لَا تَبَاغُضُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا تَقَاطَعُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا، وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ)) متفق عليه

Imepokelewa kutoka kwa Anas (رضي الله عنه) kwamba Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((**Msibughudhiane [msichukiane], wala msihusudiane, wala msipeane mgongo, wala msikatane, kuweni waja wa Allaah ni ndugu, wala haifai kwa Muislamu kumhama nduguye kwa zaidi ya siku tatu [asiseme naye]**)).²⁴

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Kubughudhiana, kuhusudiana, kuendean kinyume, kukatana, kukhasimiana, yote ni maovu yanayohusu haki baina ya watu na ambayo yanaleta mtafaruku baina ya watu. [Rejea Hadiyith namba 22, 42, 73, 93, 94,].
2. Maovu hayo ni aina ya maradhi ya moyo. [Du'aa ya kuondosha maradhi haya Al-Hashr 59: 10].

﴿ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴾

((**Rabbana-Ghfir-lanaa wa-lii-khwaaninal-ladhiyna sabaquunaa bil-iymaani wa-laa Taj-ál fiy quluwbinna ghillal-liladhiyna aamanuw, Rabbanaa Innaka Rauwfur-Rahiym – Mola wetu! Tughufurie sisi na ndugu zetu waliotutangulia [kufa] katika Uislamu. Wala Usijaalie katika nyoyo zetu undani [mafundo] kuwafanyia Waislamu [wenzetu] Mola wetu! Hakika Wewe ni Rauwfur-Rahiym - Mpole sana Mwenye Rahma sana**)).²⁵

3. Binaadamu ni dhaifu, ana hisia za moyo anapoudhiwa, lakini ni Rahma ya Allaah (سبحانه وتعالى) kumpa muda wa siku tatu kuungulika na

²⁴ Al-Bukhaariy na Muslim.

²⁵ Al-Hashr (59: 10).

kuvumilia. Kisha inampasa arudishe moyo wake kusamehe, kusahau, na kupuuzilia mbali [An-Nuwr 24: 22, Aal-'Imraan 3: 134]. Na atakayeanza kumsemesha mwenziwe ni mbora zaidi ya mwengine [Hadiyth: ((**Haimpasi Muislamu amhame ndugu yake zaidi ya siku tatu hata wanapokutana huyu anamgeuzia [uso] huyu na huyu anamgeuzia [uso] huyu. Na aliye mbora wao ni yule anayeanza kutoa salaam**)).²⁶ Pia: ((**Atakayemhama [mwenzake] zaidi ya siku tatu akafariki, basi ataingia motoni**)).²⁷ [Rejea Hadiyth namba 97].

4. Waislamu wote ni ndugu. Kwa hiyo, wanapasa kupendana, kuoneana huruma, kuheshimiana, kutokuudhiana na kuoneana choyo n.k, [Al-Hujuraat 49: 10, Al-Fat-h 48: 29].
5. Ni wajibu wa Waislamu kuwasuluhisha waliokhasimikiana, kwani fadhila zake ni kuu na zimetajwa katika Qur-aan na Sunnah [An-Nisaa: 114, Al-Hujuraat 49: 10]. Na ni wajibu kwa waliokhasimikiana kusameheana, kwani kuna malipo mema. [Aal-'Imraan 3: 134, An-Nuwr 24: 22].

²⁶ Al-Bukhaariy na Muslim.

²⁷ Abu Daawuud.

Hadiyih Ya 97
Wanaokhasimikiana Hawataingia Peponi Hadi Wapatane Na
Hawatapokelewa 'amali Zao

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((تُفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيسِ، فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا إِلَّا رَجُلًا كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ، فَيُقَالُ: أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا! أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا!)) مسلم وفي رواية: ((تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ فِي كُلِّ يَوْمٍ خَمِيسٍ وَاثْنَيْنِ)) وَذَكَرَ نَحْوَهُ

Imepokelewa kutoka kwa Abu Hurayrah (رضي الله عنه) kwamba Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((**Milango ya Pepo hufunguliwa kila siku ya Jumatatu na Alkhamiys, na atasamehewa kila mja asiyemshirikisha Allaah kwa chochote, isipokuwa mtu aliye na utesi baina yake na nduguye, hapo husemwa: "Waacheni hawa mpaka wapatane! Waacheni hawa mpaka wapatane!"**)).²⁸ Katika riwaya nyingine: ((**'Amali hutandazwa kila siku ya Alkhamiys na Jumatatu**)), na akataja kama hivyo.²⁹

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Pepo imeharamishwa kwa ndugu waliokhasimiana.
2. Kukhasimiana ni maovu yaliyofananishwa na kumshirikisha Allaah (سبحانه) (وتعالى).
3. Muislamu anaweza kupoteza muda na nguvu zake kutenda 'amali zisizopokelewa na Allaah (سبحانه وتعالى) [Al-Furqaan 25: 23].
4. Baadhi ya mas-alah watu wanayachukulia mepesi, lakini kumbe yana uzito mno mbele ya Allaah (سبحانه وتعالى), kama vile hali ilivyokuwa katika kisa cha 'Ifk' – kusingiziwa kashfa Mama wa Waumini 'Aaishah (رضي الله عنها)

﴿وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ﴾

²⁸ Muslim.

²⁹ Muslim.

((Mlidhania ni jambo dogo, kumbe mbele ya Allaah ni kubwa)).³⁰

5. Wajibu wa Waislamu kusuluhisha waliokhasimiana ili wachume thawabu zake na wapate fadhila zake [An-Nisaa 4: 114, Al-Hujuraat 49: 10]. [Rejea Hadiyth namba 24, 96, 97].

³⁰ An-Nuwr (24: 15).

Hadiyth Ya 98 Dhana Mbaya Ni Mazungumzo Ya Uongo Kabisa

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ)) متفق عليه

Imepokelewa kutoka kwa Abu Hurayrah (رضي الله عنه) kwamba Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((**Tahadharini na dhana mbaya, kwani hakika dhana ni mazungumzo ya uongo kabisa**)).³¹

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Tahadharisho la kuwa na dhana mbaya ambayo inampeleka mtu kufikia maovu mengine ya kujasusi na ghibyah.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا ؕ أَنُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ ؕ وَاتَّقُوا اللَّهَ ؕ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ﴾

((Enyi mlioamini! Jiepusheni sana na dhana [mbaya kwa watu], kwani baadhi ya dhana ni dhambi. Wala msipeleleze [habari za watu]. Wala baadhi yenu wasiwasengenye wengine. Je, mmoja wenu anapenda kula nyama ya nduguye aliyekufa? La, hampendi [basi na haya msiyapende]. Na mcheni Allaah. Hakika Allaah ni **Tawaabur-Rahim** - Mwingi wa Kupokea tawbah, Mwenye Kurehemu)).³²

2. Dhana mbaya zinaweza kumfikisha mtu kuchuma dhambi kubwa inayoangamiza ya kusingizia uovu watu. [Rejea Hadiyth namba 88, 89, 104].
3. Dhana mbaya imefananishwa na uongo wa hali ya juu kabisa, nayo ni aina ya maradhi ya moyo ya kufuata matamano ya nafsi.
4. Shari'ah za Kiislamu na adhabu zinahukumiwa kwa yakini na si kwa dhana tu. Na ndio maana wanatakiwa mashahidi wanne katika

³¹ Al-Bukhaari na Muslim.

³² Al-Hujuraat (49: 12).

jambo la *hadd* (adhabu zilizowekwa katika shari'ah). [An-Nuwr 24: 4-9, An-Nisaa 4: 15].

5. Dhana mbaya inaleta vurugu na malumbano katika jamii, hivyo huchelewesha maendeleo.
6. Dhana mbaya pia huleta utesi baina ya watu.

Hadiyih Ya 99 Kumhukumia Mtu Kuwa Hatoghufuriwa Dhambi Zake

عَنْ جُنْدَبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((قَالَ رَجُلٌ: وَاللَّهِ لَا يَغْفِرُ اللَّهُ لِفُلَانٍ. فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ ذَا الَّذِي يَتَأَلَّى عَلَيَّ أَنْ لَا أَغْفِرَ لِفُلَانٍ؟ فَإِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لِفُلَانٍ وَأَخْبَطْتُ عَمَلَكَ)) مسلم

Imepokelewa kutoka kwa Jundab bin 'Abdillaah (رضي الله عنه) ambaye amesema: "Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((**Mtu mmoja alisema: Wa-Allaahi! Allaah Hatomghufuria fulani! Allaah Aliyeshinda na Kutukuka Akasema: Ni nani huyo anayeniapia kuwa Sitomghufuria fulani? Mimi Nimeshamghufuria fulani na Nimezibatilisha 'amali zako**)).³³

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Tahadharisho la kuapa viapo visivyokuwa vya kheri ((...na hifadhini viapo vyenu)).³⁴
2. Tisho la kuchukua Waislamu wengineo.
3. Bainisho la Wasaa na Rahma ya Allaah (سبحانه وتعالى) kwamba Anamghufuria Amtakaye hata kama ana madhambi makubwa vipi. [Al-An'aam 6: 147].

﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ

مِّنَ الْمُحْسِنِينَ﴾

((Wala msifanye uharibifu katika nchi baada ya kuwa imekwishatengenezwa. Na mwombeni [Allaah] kwa khofu na matumaini. Hakika Rahma ya Allaah iko karibu sana na [wale waja] wanaofanya mema)).³⁵

4. Hakuna ajuaye hatima yake wala ya mwenziwe, hivyo haipasi kumhukumia madhambi au malipo yake.

³³ Muslim.

³⁴ Al-Maaidah (5: 89).

³⁵ Al-A'raaf (7: 56).

5. Katazo la kuingilia hukmu ya Allaah (سبحانه وتعالى) inayomhusu Yeye Pekee, nayo ni ukosefu wa adabu kwa Allaah (سبحانه وتعالى).
6. Tahadharisho la kubatilishwa 'amali kwa kumhukumia mtu hatima yake.
7. Hakuna binaadamu asiyekuwa na makosa, na kumhukumia mtu maovu yake ni kujisahau mtu nafsi yake na dalili ya kujiona kuwa ni mbora kuliko wenziwe.

Hadiyth Ya 100
Anayedhihirisha Furaha Kwa Msiba Wa Mwenziwe Huenda Akaonjeshwa
Yeye Msiba

عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((لَا تُظْهِرُ الشَّمَاتَةَ لِإِخِيكَ فَيَرْحَمَهُ اللَّهُ وَيَبْتَلِيكَ)) رواه الترمذي وَقَالَ هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ

Imepokelewa kutoka kwa Waathilah bin Al-Asqa'i (رضي الله عنه) amesema: "Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: **((Usidhihirishe furaha kwa msiba alioupata nduguyo, Asije Allaah Akamrehemu na Akakuonjesha wewe))**.³⁶

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Makatazo ya kufurahia msiba wa mwenzi, kwani Waislamu wote ni ndugu na inawapasa kuoneana huruma na kupendeleana kheri. [At-Tawbah 9: 71, Al-Hujuraat 49: 10, Al-Fat-h 48: 29].
2. Muislamu aumie anapoumia nduguye na afurahi anapofurahi nduguye [Rejea Hadiyth namba 20, 21. Pia: **((Mfano wa Waumini katika kupendana na kurehemeana kwao na kuhurumiana kwao ni sawa na mwili mmoja, kikishtakia kiungo kimoja, basi mwili mzima utakosa usingizi na kushikwa na homa))**.³⁷
3. Hali ya furaha na misiba, shida na faraja, umaskini na utajiri n.k. huzunguka baina ya watu.

﴿إِنْ يَمَسَّكُمْ فَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ فَرْحٌ مِثْلُهُ ۚ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ﴾

((Yanapokuguseni majeraha, basi yamekwishawagusa watu majeraha kama hayo. Na hizo ni siku Tunazizungusha zamu baina ya watu)).³⁸

4. Tahadharisho la adhabu ya Allaah (سبحانه وتعالى) kumjaalia anayefurahia msiba wa mwenziwe umfikie naye apate kuonja dhiki yake. [An-Nisaa 4: 104].

³⁶ At-Tirmidhiy na amesema Hadiyth Hasan.

³⁷ Al-Bukhaariy.

³⁸ Aal-'Imraan (3: 140).